

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2016 roku Sąd Rejonowy w Zgierzu w sprawie z powództwa W. Ś. przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o zapłatę zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 września 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2) i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 767 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy wydał powyższe rozstrzygnięcie w oparciu o następujące ustalenia i rozważania prawne: w dniu 16 marca 2012 roku w miejscowości M., W. Ś., kierując samochodem ciężarowym marki S. o nr rej. (...), potracił przechodzącą przez jezdnię w dozwolonym miejscu A. S., w wyniku czego doznała ona szeregu obrażeń ciała.

W dniu zdarzenia samochód prowadzony przez powoda objęty był przez (...) S.A. w W. obowiązkowym ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, stwierdzonym polisą nr (...).

A. S. otrzymała od pozwanego ubezpieczyciela, tytułem zadośćuczynienia za szkodę poniesioną w związku z wypadkiem z dnia 16 marca 2012 roku kwotę 35.000 złotych oraz tytułem odszkodowania kwotę 3.765,92 złotych. Należności te zostały wypłacone poszkodowanej przed wydaniem wyroku w sprawie karnej, prowadzonej przeciwko powodowi. A. S. wniosła przeciwko ubezpieczycielowi powództwo o zasądzenie na jej rzecz dalszej kwoty 100.000 złotych, wobec uznania, iż wypłacone jej zadośćuczynienie nie rekompensuje w pełni doznanej przez nią szkody.

W wyniku toczącego się przeciwko W. Ś. postępowania karnego przed Sądem Rejonowym w Żyrardowie, w sprawie o sygn. akt II K 523/12, został on skazany prawomocnym wyrokiem z dnia 24 września 2013 roku na karę sześciu miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres dwóch lat tytułem próby. Nadto Sąd orzekł na podstawie art. 46 § 2 k.k. wobec powoda na rzecz pokrzywdzonej A. S. środek karny w postaci nawiązki w kwocie 3.000 złotych.

Powód uiszczył na rzecz A. S., zasądzoną wobec niego nawiązkę, w trzech ratach po 1.000 złotych, płatnych kolejno w dniach 7 stycznia, 8 kwietnia oraz 9 lipca 2014 roku.

Pismem z dnia 18 sierpnia 2014 roku, doręczonym w dniu 21 sierpnia 2014 roku, W. Ś. wezwał pozwanego ubezpieczyciela do zapłaty na jego rzecz kwoty 3.000 złotych tytułem zwrotu nawiązki, którą uiszczył na rzecz A. S. w związku z wypadkiem z dnia 16 marca 2012 roku, w terminie 14 dni od dnia doręczenia pisma.

W tych okolicznościach Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że powództwo podlegało uwzględnieniu prawie w całości.

Warunki odpowiedzialności pozwanego określają w przedmiotowej sprawie przepisy kodeksu cywilnego dotyczące umowy ubezpieczenia – art. 805 § 1 i § 2 pkt 1 k.c., art. 821 k.c. i art. 822 k.c. oraz regulujące odpowiedzialność cywilną posiadacza i kierowcy z tytułu czynów niedozwolonych – art. 436 § 1 k.c., a nadto ustawa z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. 2003/124/1152 z zm.).

W rozpatrywanej sprawie kwestią sporną była ocena prawna tego, czy powód jako sprawca wypadku komunikacyjnego, na którego w procesie karnym nałożono obowiązek uiszczenia na rzecz poszkodowanego nawiązki, o której mowa w art. 46 § 2 kodeksu karnego, może domagać się od ubezpieczyciela, którego obowiązkowym ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych objęty był pojazd, którym spowodowano szkodę w związku z jego ruchem, zwrotu zapłaconego na rzecz pokrzywdzonej świadczenia.

Wedle Sądu Rejonowego odpowiedź na powyższe pytanie jest twierdząca. Sąd I instancji podzielił argumentację przedstawioną w uchwale Sądu Najwyższego z 13 lipca 2011 roku (sygn. akt III CZP 31/11, OSNC 2012/3/29, Lex nr

852336), który wprawdzie wypowiedział się o możliwości domagania się zwrotu świadczenia zapłaconego na rzecz pokrzywdzonego w związku z obowiązkiem naprawienia szkody zastosowanym w postępowaniu karnym na podstawie art. 46 § 1 w zw. z art. 39 pkt 5 k.k., jednakże analiza uzasadnienia doprowadziło Sąd Rejonowy do wniosku, iż stanowisko to dotyczy także nawiązki (art. 46 § 2 k.c.).

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie przepisu art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożyła strona pozwana, zaskarżając wyrok w części, tj. co do punktu 1. wyroku, w zakresie całej kwoty 3 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami, a także co do punktu 3, tj. rozliczenia przez Sąd Rejonowy kosztów procesu.

Zaskarżonemu rozstrzygnięciu zarzucił:

naruszenie przepisów prawa materialnego:

1. art. 46 § 2 k.k. i art. 46 § 1 k.k. i art. 48 k.k. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że nawiązka podobnie jak środek karny w postaci naprawienia szkody ma charakter kompensacyjny, a nie charakter penalny,
2. art. 822 k.c. poprzez błędne zastosowanie i przyjęcie, że pozwana jako Zakład (...) sprawy zdarzenia 16 marca 2012 r. jest zobowiązana do zwrotu nawiązki zapłaconej przez sprawcę zdarzenia w ramach zawartej z nim umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych.

W konkluzji do powyższych zarzutów skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa co do kwoty 3 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I. instancji. Skarżący wniósł również o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych za postępowanie apelacyjne.

Podczas rozprawy apelacyjnej strona pozwana poparła apelację. Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własny ustalony przez Sąd Rejonowy stan faktyczny. Ustalenia poczynione przez Sąd Rejonowy nie budzą zastrzeżeń w kontekście zgromadzonego w tej sprawie materiału dowodowego. Zarzuty skarżącej rozważono natomiast w aspekcie zastosowania norm prawa materialnego do ujawnionych okoliczności sprawy. Analiza zaskarżonego rozstrzygnięcia w tej płaszczyźnie nie pozwala jednak przychylić się do stanowiska zaprezentowanego przez Sąd I instancji. Trafne okazały się zarzuty prawa materialnego podniesione w apelacji.

Przede wszystkim błędna była konstatacja Sądu Rejonowego, który oparł się na argumentacji Sądu Najwyższego zawartej w uchwale z 13 lipca 2011 roku (III CZP 31/11, OSNC 2012/3/29, Lex nr 852336), że dotyczy ona także nawiązki. Przywołane orzeczenie nie dotyczy środka karnego w postaci nawiązki i nie sposób odnosić do niej argumentów, które dotyczą zwrotu świadczenia zapłaconego na rzecz pokrzywdzonego.

Sąd Okręgowy w pełni aprobuje natomiast argumenty przytoczone w uchwale Sądu Najwyższego z 21.12.2006 r. (III CZP 129/06, OSNC 2007, Nr 10, poz. 151 z glosą częściowo krytyczną J. K., J. M.- (...), MoP 2008, Nr 7, s. 380 i n.), które przekonują o konieczności oddalenia powództwa. W przywołanym orzeczeniu wskazano, że sprawca wypadku komunikacyjnego, od którego zasądzono nawiązkę na podstawie art. 46 § 2 i art. 48 k.k. (a z taką sytuacją mieliśmy do czynienia w tej sprawie), nie może domagać się od ubezpieczyciela - na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów - zwrotu nawiązki zapłaconej pokrzywdzonemu. Pogląd ten oparto na przekonujących rozważaniach, które Sąd Okręgowy w pełni popiera, że prawnokarny obowiązek naprawienia szkody i nawiązka (art. 46 i art. 48 k.k.) należą do środków karnych przewidzianych w art. 39 k.k. W literaturze prawa karnego szeroko analizowano konstrukcję

prawną, podstawę zasądzenia, cele stosowania i właściwości prawne tych środków. Stwierdzono m.in., że orzeczenie o prawno-karnym obowiązku naprawienia szkody (art. 46 § 1 k.c.) wymaga wykazania szkody i jej wysokości, przy czym szkoda ta musi istnieć w chwili orzekania przez Sąd karny. Do orzekania o omawianym obowiązku stosuje się posiłkowo przepisy prawa cywilnego dotyczące problematyki szkody (np. pojęcie szkody, określenie jej wysokości, sposobu naprawienia). W razie trudności z udowodnieniem wysokości szkody zamiast obowiązku jej naprawienia Sąd karny może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego (art. 46 § 2 k.k.). Jako podstawę prawną orzekania o obowiązku naprawienia szkody eksponuje się przepisy prawa karnego, a nie cywilnego, co oznacza możliwość odstąpienia w tym zakresie od reguł prawa cywilnego (np. zasady pełnego odszkodowania) w celu osiągnięcia celów właściwych dla prawa karnego. Jednakże rozstrzygnięcie w wyroku karnym o obowiązku naprawienia szkody nie eliminuje możliwości wytoczenia powództwa przed Sądem cywilnym, jeżeli Sąd karny nie uwzględnił wszystkich roszczeń pokrzywdzonego.

W literaturze prawa karnego i judykaturze Sądu Najwyższego eksponuje się także trafne stanowisko, że de lege lata brak zakazu orzekania przez Sąd karny obowiązku naprawienia szkody i nawiązki na podstawie art. 46 k.k., mimo istnienia ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej sprawcy wypadku komunikacyjnego. W uchwale Sądu Najwyższego z 20.6.2000 r. (I KZP 5/00, OSNKW 2000, nr 7-8, poz. 55) trafnie stwierdzono, że korzystanie przez sprawcę przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji z ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów nie wyłącza ani nakazu orzeczenia obowiązku naprawienia szkody (art. 46 § 1 k.k.), ani możliwości orzeczenia zamiast tego obowiązku nawiązki określonej w przepisie art. 46 § 2 k.k.

W uzasadnieniu postanowienia składu siedmiu sędziów z dnia 24.2.2006 r. (III CZP 95/05, L.) Sąd Najwyższy stwierdził, że korzystanie przez sprawcę przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych nie wyłącza orzeczenia naprawienia szkody lub nawiązki w wyroku karnym (art. 46 § 1 i § 2 k.k.).

Normatywny zasięg stworzonej przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej odpowiedzialności gwarancyjnej ubezpieczyciela, prawny charakter środków karnych przewidzianych w przepisach kodeksu karnego oraz zasadniczy cel orzekania przez sąd karny o tzw. kompensacyjnych środkach karnych, w tym nawiązki na podstawie art. 46 § 2 w związku z art. 48 k.k. przemawia za tym, że pozwany nie ponosi odpowiedzialności za zapłatę nawiązki obciążającej ubezpieczonego posiadacza pojazdu.

Odpowiedzialność gwarancyjna ubezpieczyciela odnosi się jedynie do cywilnej odpowiedzialności odszkodowawczej sprawcy szkody, a nie do jego ewentualnej odpowiedzialności karnej. Po drugie, nie ma uzasadnionych podstaw do twierdzenia, że umieszczenie w przepisach kodeksu karnego grupy środków karnych o silnie zarysowanych w nich cechach kompensacyjnych oznacza w istocie koncepcję legislacyjną polegającą na ulokowaniu mechanizmów właściwych prawu cywilnemu w sferze odpowiedzialności karnej w celu ułatwienia poszkodowanemu uzyskania stosownego odszkodowania. Takie założenie może, oczywiście, przemawiać za podjęciem próby obrony stanowiska, że odpowiedzialność gwarancyjna ubezpieczyciela - wynikająca z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych - powinna obejmować także obowiązek zapłaty nawiązki nałożony w wyroku karnym na sprawcę wypadku komunikacyjnego (ubezpieczonego). Tymczasem w literaturze prawa karnego eksponuje się jedynie subsydiarne znaczenie unormowań prawa cywilnego w zakresie instytucji prawa odszkodowawczego (np. samo określenie szkody, sposobu jej naprawienia, zakresu obowiązku odszkodowawczego, przyczynie się poszkodowanego). Dla określenia prawnej natury i zasad funkcjonowania odszkodowawczych środków karnych, w tym nawiązki przewidzianej w art. 46 § 2 k.k., podstawowe znaczenie przypisuje się natomiast regulacjom karnego prawa materialnego i procesowego. W rezultacie środki karne orzekane są przez Sąd karny w ramach reżimu prawnego odpowiedzialności karnej sprawcy wypadku komunikacyjnego.

W rezultacie należy stwierdzić, że nawiązka orzeczona przez Sąd karny na podstawie art. 46 § 2 i art. 48 k.k. nie jest objęta ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych i tym samym ubezpieczyciel nie odpowiada na podstawie umowy ubezpieczenia umowy odpowiedzialności cywilnej tego posiadacza za zapłatę nawiązki obciążającej ubezpieczonego posiadacza pojazdu. W konsekwencji sprawca wypadku komunikacyjnego, od

którego zasądzono nawiązkę na podstawie art. 46 § 2 i art. 48 k.k. nie może domagać się od ubezpieczyciela - na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów - zwrotu nawiazki zapłaconej pokrzywdzonemu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone rozstrzygnięcie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zakresie żądanym przez skarżącego: oddalając powództwo.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Na koszty postępowania apelacyjnego złożyło się wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika pozwanych (600 zł), które ustalono na podstawie § 2 pkt 4 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804) i opłata od apelacji (150 zł).